

der decimerer Lastdyrene, af hvilke Ekspeditionens Liv og Død afhænger. Klima og Terrænbeskrivelser er her særdeles malende, ligesom Livet under de haarde Lejrforhold og Sammentræf med Nomaderne og deres Høvdinger er meget interessant skildret.

Her er ikke Lejlighed til at omtale de enkelte Kapitler i det c. 1200 Oktavsider store Værk. Kun skal det siges, at man følger Forf. med Interesse og Spænding fra det ene til det andet, hvad enten det gælder en Sejlads paa de oprørte mørkeblaa Søer imellem de fint tonede graagule Bjærge, en Pasovergang, Ophold i blidere og frugbarere Egne langs Bramaputra, Besøg hos Tashi Lama eller Rejsen i Forklædning blandt Nomadestammerne.

Man faar det Indtryk, at Tibetannerne er godmodige Folk, men tillige ogsaa Overbevisningen om, at S. H. forstaar at omgaas Mennesker, hvilket har været saa meget mere nødvendigt for ham, som han paa trods af alle Forbud og diplomatiske Kneb lige fra indisk til tibetansk og kinesisk Side har gennemført en Rejse, der under saadanne Forhold vilde være forekommet de fleste for umulig fra første Færd.

For Geografen vil Værket »Transhimalaya«, selv uden de videnskabelige Publikationer, som naturligvis vil følge den, være af stor Værdi, og Gennemlæsningen af den vil som samlet Oversigt lette Overgangen til de senere Detailler vedrørende Resultaterne af denne udmærket udførte Forskningsrejse, hvis Hovedbegivenheder er: Opdagelsen eller Beviset for Tilstedeværelsen af det mægtige Vand-skel »Transhimalaya«, der parallelt med det egentlige »Himalaya« begrænser Bramaputra i Nord og danner Grænse imellem Tilløbene til Bramaputra og Floderne til de nordlige Egne, Opdagelsen af Indus og Bramaputras Kilder, Arbejderne paa og ved Alpesøerne og Klarlæggelsen af Tibets Orohydrografi. Ikke faglige Læsere vil af Værket faa et godt almindelig geografisk Overblik over Tibet, og Værket gøres yderligere værdifuldt ved de talrige fortrinlige Illustrationer efter Forf.'s Fotografier og Tegninger og de fortræffelige Kort, hvorpaa Rejseruterne er nøjagtigt og tydeligt indlagte, der ledsager det.

Ole Olufsen.

Hannes Gebhard; Socialstatistisk Atlas öfver Finlands Landkommuner År 1901. Udgivet af Sällskapet för Finlands Geografi. Helsingfors 1908. Atlas (55 Kort) + Tekst (35 Sider).

Det er en vistnok aldeles enestaaende Specialitet, Selskabet for Finlands Geografi har lagt sig efter, nemlig at udgive statistiske Atlas over Finland. Allerede tidligere, i 1899, har det udsendt et stort Atlas med Kort og grafiske Fremstillinger over alle mulige Sider af Landets Natur og Folkeliv. Nu foreligger her et overordentlig udførligt Atlas, alene over Landbrugsstatistik. Alt muligt herhenhørende har faaet en grundig Fremstilling, saa vidt det kan ske paa Kort, hvor de enkelte Sogne eller Herreder betragtes som Enheder, hvorved Grænserne mellem de forskellige Farver let kommer til at se noget unaturlige ud. Først behandles Befolkningstætheden og Procentmængden af Landbrugsbefolkningen og Landarbejdere; dernæst i en Mængde Kort Beboelsesforholdene, navnlig Antallet af Beboelsesrum pr. Individ; derefter Fordelingen af de forskellige Jordbrug efter Størrelse, Ejendomsforhold m. m., og en Oversigt over Antallet af de forskellige Kreaturer i Forhold til Indbyggerantal og Areal.

Det er naturligvis ikke muligt her at fremhæve Enkeltheder ved et saa udførligt Værk; det meste har jo ogsaa kun lokal Interesse. Det maa i høj Grad ønskes, at man ogsaa i andre Lande og da navnlig herhjemme vilde tage et saadant Arbejde op, da man ved et enkelt Blik paa et Kort kan se langt mere end ved Gennemgangen af lange Talrækker. De finske Atlas kan i de fleste Henseender tjene som fortrinlige Forbilleder for andre Kortværker af lignende Beskaffenhed.

O. B. Böggild.

Victor Madsen, V. Nordmann og N. Hartz: Eemzonerne, Studier over Cyprinaleret og andre Aflejringer i Danmark, Nord-Tyskland og Holland. Danm. geol. Unders. II. Række Nr. 17 (1—264 med fransk Résumé og Atlas med 12 Tvl. og 1 Kort).

Det danske Cyprinaleret har fra gammel Tid i høj Grad lagt Beslag paa Geologernes Opmærksomhed og fortjener det sikkert ogsaa paa Grund af de mange Problemer, det frembyder. Karakteristisk

for denne Lerart er, at den indeholder Skaller af Muslinger og Snegle, der har levet i tempereret Klima, og at den forekommer under saadanne Lejringsforhold, at man maa antage, at den er dannet i en Interglacialtid eller muligvis lige i Begyndelsen af Istiden. Lejringsforholdene er imidlertid overalt meget komplicerede, og den historiske Oversigt først i Afhandlingen giver et godt Billede af, hvor mange Resultater forskellige Forskere kan drage ud fra Iagttagelser af et og samme Fænomen. Den vigtigste Lokalitet for Cyprinaleret er Ristinge Klint paa Langeland, hvor Lagene er rejste op i en meget stejl Stilling paa en saadan Maade, at den samme Lagrække gentager sig den ene Gang efter den anden, hvilken Opbygningsmaade iøvrigt findes i en Mængde andre Klintler rundt omkring i Landet. Den største Vanskelighed ved saadanne Klintler ligger nu i at kunne bestemme de Steder, hvor de enkelte oprindeligt sammenhængende Lagrækker er afbrudte for at fortsættes i en ny Flage af Lag, der er skudt hen over de andre; først herved faar man Mulighed for at bestemme, hvorledes Lagene oprindelig er aflejrede over hinanden. Mens Jonstrup, der 1882 udgav et større Værk over disse Dannelser, kom til det Resultat, at Cyprinaleret var aflejret mellem to Moræner, har Victor Madsen paavist, at Cyprinaleret i Virkeligheden er overlejret af to Moræner, men ikke underlejret af nogen saadan.

Af mere almindelig Betydning er et andet Spørgsmaal, der knytter sig til denne Klintform, nemlig hvorledes Forstyrrelserne er frembragte, idet nogle mener, at de skyldes Isens Tryk, andre derimod, at de maa tilskrives Bevægelser i selve den faste Jordskorpe. Dannelsen af Ristinge Klint tilskrives i nærværende Afhandling Isen, som efter at de nævnte to Moræner er aflejrede, endnu en Gang trænger frem og under denne Fremtrængen skyder Lagene i Vejret og derefter skrider hen over Terrænet og glatter Bakkens Overflade jævnt ud.

Hartz og Nordmann har undersøgt henholdsvis Plante- og Dyreresterne i de herhenhørende Aflejringér, og den sidstnævnte har paavist, at Cyprinaleret er sammenhørende med interglaciale Aflejringér i Holland og Prøjsen, og derved konstateret Tilstedeværelsen af et sammenhængende Hav, der i en Interglacialtid strakte sig over de nævnte Lande og de mellemliggende Strækninger. Da Muslingen *Cyprina*, som har givet de danske Af-

lejringér Navn, mangler i de hollandske, foreslaas det hollandske Navn, *Eem-Aflejringér*, udstrakt til at omfatte alle de herhenhørende Dannelser.

I Atlaset viser en Mængde udmærkede Fotografier, forsynede med den nødvendige geologiske Orientering, Bygningen af de forskellige Cyprinalerklinter.

O. B. Bøggild.

K. J. V. Steenstrup: Geologiske og antikvariske Iagttagelser i Julianehaabs Distrikt. 1909. Medd. om Grønland, 34 (115—154 + 14 Tvl.)

Afhandlingen giver en Række livligt skrevne Beretninger om Iagttagelser, der er gjort paa 5 forskellige Ekspeditioner i den nævnte Egn. Det første Afsnit behandler de geologiske Forhold, navnlig den røde Sandsten, der findes ved Fjordene indenfor Julianehaab, og som baade ved sin væklende Bjærgartsbeskaffenhed og ved de mange Diabasgange, der gennemtrænger den, frembyder meget af Interesse. Et andet Afsnit behandler forskellige Mineraler, af hvilke navnlig maa mærkes Eudialyten, som paa Grund af sit Indhold af Zirkonsyre muligvis kan faa Anvendelse til Glødenæt, og i disse Egne forekommer i særlig stor Mængde. To af de nævnte Ekspeditioner kom væsentlig i Stand for at indsamle dette Mineral til Kryolitselskabet, som ønskede at gøre Forsøg over dets tekniske Anvendelighed; der blev ialt samlet ca. 59,000 kg., og der gives i Afhandlingen Anvisning paa Lokalteter, hvor man senere eventuelt vil kunne samle mere Materiale.

Det sidste Afsnit af Afhandlingen handler om Nordboruinerne, hvoraf der findes et meget stort Antal i denne Egn, det gamle Østerbygden. Foruden Kirkeruinen ved Kakortok, om hvilken man ved meget lidt, henledes særlig Opmærksomheden paa de mærkelige Ruiner, der findes paa smaa Øer eller Skær, af hvilke det ene, nemlig Skæret ved Igaliko, endogsaa ligger saa lavt, at det ved Højvande overskyldes af Havet, saa at det vistnok er umuligt at tænke sig, hvad Brug man har haft for en Bygning paa et saadant Sted. Endnu mere gaadefuldt er dog en Ruin, der ligger paa en Ø i en lille Ferskvandssø, og som Nordboerne i Sommertiden ikke har kunnet komme hen til paa anden Maade end ved Baad eller ved Svømning.

De i Afhandlingen beskrevne Lokalteter og Forhold anskueliggøres yderligere ved de mange